

RAAD VAN STATE

afdeling Wetgeving

advies 62.155/1
van 10 oktober 2017

over

een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest ‘houdende instemming met de economische partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de SADC-EPO-Staten, anderzijds, ondertekend te Kasane op 10 juni 2016’

Op 15 september 2017 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest ‘houdende instemming met de economische partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de SADC-EPO-Statens, anderzijds, ondertekend te Kasane op 10 juni 2016’.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 5 oktober 2017. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Wilfried VAN VAERENBERGH en Chantal BAMPS, staatsraden, Michel TISON en Johan PUT, assessoren, en Greet VERBERCKMOES, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Tim CORTHAUT, auditeur.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 10 oktober 2017.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond,¹ alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP VAN DECREET

2. Het voorontwerp van decreet strekt ertoe instemming te verlenen aan de ‘Economische partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar Lidstaten, enerzijds, en de SADC-EPO-Statens, anderzijds, en de Slotakte, gedaan te Kasane op 10 juni 2016’ (hierna “partnerschapsovereenkomst” genoemd). De zes staten uit Zuidelijk Afrika die daarbij betrokken zijn, zijn Botswana, Lesotho, Mozambique, Namibië, Swaziland en Zuid-Afrika, die de ontwikkelingsgemeenschap van Zuidelijk Afrika (SADC) vormen en die met de Europese Unie een economische partnerschapsovereenkomst (EPO) gesloten hebben die op twee pijlers berust: een (asymmetrische) liberalisering van de handel tussen die staten en de Europese Unie en een kader voor de samenwerking op het vlak van duurzame ontwikkeling.

BEVOEGDHEID VAN DE STELLER VAN DE HANDELING

3. De Werkgroep gemengde verdragen heeft geoordeeld dat de partnerschapsovereenkomst een gemengd karakter heeft, zodat zowel de federale overheid als de gemeenschappen en de gewesten ermee moeten instemmen.

De afdeling Wetgeving sluit zich bij dat standpunt aan.

4. De overeenkomst is voor het Koninkrijk België ondertekend met vermelding van de volgende formule:

“Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.”

Die bewoordingen moeten zo worden opgevat dat ze ook slaan op de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aangezien die ter uitvoering van artikel 138 van de Grondwet bevoegdheden van de Franse Gemeenschap uitoefent. Met het oog op de

¹ Aangezien het om een voorontwerp van decreet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

rechtszekerheid was het echter beter geweest dat dit uitdrukkelijk in de aangehaalde formule was vermeld.²⁻³

ONDERZOEK VAN DE PARTNERSCHAPSOVEREENKOMST

5.1. Het feit dat luidens artikel 4 van het besluit (EU) 2016/1623 van de Raad van 1 juni 2016 ‘betreffende de ondertekening namens de Europese Unie en de voorlopige toepassing van de economische partnerschapsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de SADC-EPO-staten, anderzijds’ “[d]e overeenkomst (...) niet aldus [wordt] uitgelegd dat daaraan rechten kunnen worden ontleend of dat deze verplichtingen bevat die rechtstreeks voor de rechterlijke instanties van de Unie of van de lidstaten kunnen worden ingeroepen”, betekent niet dat die partnerschapsovereenkomst geenszins bindend zou zijn.

5.2. Deel III van de partnerschapsovereenkomst voorziet in een systeem van overleg, bemiddeling en bindende arbitrage dat geldt voor de toepassing van de bepalingen van de overeenkomst, tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald. In zoverre ook bepaalde verplichtingen van de lidstaten onder het toepassingsgebied van dat systeem zouden vallen, belet niets de federale overheid en de deelstaten om met dat systeem in te stemmen als een accessorium van de eigen externe bevoegdheden.

5.3. Voor geschillen tussen partijen over de financiering van ontwikkelingssamenwerking, die in het bijzonder ook voor de lidstaten relevant kunnen zijn, verwijst artikel 76, lid 2, van de partnerschapsovereenkomst naar de procedure die vastgelegd is in artikel 98 van de overeenkomst van Cotonou⁴. Luidens dat lid worden de geschillen in eerste instantie aan de Raad van Ministers voorgelegd en kan pas daarna gebruikgemaakt worden van een arbitrageprocedure die verschilt van de procedure die geregeld is bij deel III van de partnerschapsovereenkomst.⁵ Zowel de federale overheid als de deelstaten hebben overigens ingestemd met de overeenkomst van Cotonou.⁶

² Hiervoor is een herziening nodig van het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten ‘over de nadere regelen voor het sluiten van gemengde verdragen’ (meer bepaald van artikel 8, derde lid, en de erbij horende toelichting) en van de ondertekeningsformules die op basis hiervan door de Interministeriële Conferentie voor het Buitenlands Beleid op 17 juni 1994 zijn vastgesteld.

³ De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie behoort niet uitdrukkelijk te worden vermeld, aangezien ze slechts beperkte bevoegdheden heeft op internationaal gebied en ze met name niet bevoegd is om verdragen te sluiten (zie artikel 135 van de Grondwet, artikel 63 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 ‘met betrekking tot de Brusselse Instellingen’ en artikel 16, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’).

⁴ Partnerschapsovereenkomst 2000/483/EG ‘tussen de leden van de groep van staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds, ondertekend te Cotonou op 23 juni 2000’.

⁵ Behoudens andersluidende beslissing, volgens de procedure vastgelegd in het optionele arbitragereglement van het Permanent Hof van Arbitrage voor Internationale Organisaties en Staten.

⁶ Wet van 15 januari 2003 ‘houdende instemming met de Partnerschapsovereenkomst tussen de Leden van de Groep van Staten in Afrika, het Caribisch Gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar Lid-Staten, anderzijds, en met de Bijlagen I, II, III, IV, V en VI, ondertekend te Cotonou op 23 juni 2000’; decreet van de Franse Gemeenschapscommissie van 20 december 2002 ‘portant assentiment à l’Accord de partenariat établissant un partenariat entre les membres du groupe des États d’Afrique, des Caraïbes et du Pacifique, d’une part,

5.4. Het zou niettemin nuttig zijn om in de memorie van toelichting te verduidelijken welke plaats de partnerschapsovereenkomst zal innemen ten aanzien van de Belgische gerechtelijke instanties. Een letterlijke interpretatie van artikel 76, lid 1, van de partnerschapsovereenkomst zou immers de indruk kunnen wekken dat de geschillen met betrekking tot die overeenkomst enkel op interstatelijk niveau aanhangig gemaakt kunnen worden, terwijl het allerminst uitgesloten is dat een belangrijk deel van de partnerschapsovereenkomst dat inzonderheid handelt over de tarifaire maatregelen en de tariefcontingenten, voor de nationale rechter zou kunnen worden gebracht.

6. Deel V van de partnerschapsovereenkomst richt een Gezamenlijke Raad SADC-EPO-staten – EU (hierna “Gezamenlijke Raad” genoemd) en een “Handels- en ontwikkelingscomité” op.

Gelet op het gemengde karakter van de overeenkomst zullen die raadplegingsmechanismen ook betrekking kunnen hebben op bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten, zodat bijzondere afspraken zullen moeten worden gemaakt om ervoor te zorgen dat alle overheden in die mechanismen zijn vertegenwoordigd en kunnen deelnemen aan de uitwerking van de standpunten die in het kader van die mechanismen naar voren zullen worden gebracht.

Met betrekking tot organen opgericht bij of krachtens een samenwerkingsovereenkomst gesloten door de Europese Unie en haar lidstaten, *in casu* in de vorm van een Gezamenlijke Raad of een Gemengd Comité, heeft de afdeling Wetgeving het volgende opgemerkt in advies 53.978/VR:

et la Communauté européenne et ses États membres, d'autre part, et à l'Acte final'; decreet van het Waals Gewest van 19 december 2002 'portant assentiment à l'Accord de partenariat entre les membres du groupe des États d'Afrique, des Caraïbes et du Pacifique, d'une part, et la Communauté européenne et ses États membres, d'autre part (Accord Cotonou), et à l'Acte final, signés à Cotonou le 23 juin 2000'; decreet van het Waals Gewest van 19 december 2002 'portant assentiment, en ce qui concerne les matières transférées par la Communauté française, à l'accord de partenariat entre les membres du Groupe des États d'Afrique, des Caraïbes et du Pacifique, d'une part, et la Communauté européenne et ses États membres, d'autre part, et à l'acte final, signés à Cotonou le 23 juin 2000'; decreet van de Franse Gemeenschap van 12 december 2002 'portant assentiment à l'Accord de partenariat entre les membres du groupe des États d'Afrique, des Caraïbes et du Pacifique, d'une part, et la Communauté européenne et ses États membres, d'autre part, et à l'Acte final, faits à Cotonou le 23 juin 2000 (Accord Cotonou)'; decreet van het Vlaams Gewest van 6 december 2002 'houdende instemming met 1. de partnerschapsovereenkomst tussen de leden van de groep van staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds, de Bijlagen I tot VI, de Protocolen 1 tot 3 en de Slotakte, ondertekend in Cotonou op 23 juni 2000 ('Overeenkomst van Cotonou') en 2. het intern akkoord tussen de vertegenwoordigers van de regeringen van de lid-Staten, in het kader van de Raad bijeen, inzake maatregelen en procedures voor de tenuitvoerlegging van de ACS-EG-partnerschapsovereenkomst en de Bijlage, ondertekend in Brussel op 18 september 2000'; decreet van de Duitstalige Gemeenschap van 7 oktober 2002 'zur Zustimmung Folgender Internationaler Rechtsakte: 1. Partnerschaftsabkommen zwischen den Mitgliedern der Gruppe der Staaten in Afrika, im Karibischen Raum und im Pazifischen Ozean einerseits und der Europäischen Gemeinschaft und ihren Mitgliedstaaten andererseits, zu den Anhängen I, II, III, IV, V und VI, den Protokollen 1, 2 und 3, der Schlussakte und zu den Erklärungen, unterzeichnet in Cotonou am 23. Juni 2000, Cotonou-Abkommen; 2. Internes Abkommen zwischen den im Rat Vereinigten Vertretern der Regierungen der Mitgliedstaaten über die zur Durchführung des AKP-EG-Partnerschaftsabkommens zu treffenden Maßnahmen, die dabei anzuwendenden Verfahren und zu dem Anhang, unterzeichnet in Brüssel am 18. September 2000'; ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 27 juni 2002 'houdende instemming met de Partnerschapsovereenkomst waarbij een partnerschap wordt tot stand gebracht tussen de Leden van de Groep van Staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar Lidstaten, anderzijds, met de Bijlagen I, II, III, IV, V en VI, met de Protocolen 1, 2 en 3 en met de Slotakte, opgemaakt te Cotonou op 22 juni 2000 ('Overeenkomst van Cotonou')'.

“In dit verband moet in herinnering worden gebracht dat het noodzakelijk is om binnen België ook in de nodige procedures te voorzien om de Belgische standpuntbepaling en vertegenwoordiging in het voornoemde Gemengd Comité en het bij artikel 28 opgerichte subcomité te organiseren met respect voor de Belgische bevoegdheidsverdelende regels.

De vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België dienen overeenkomstig artikel 92*bis*, § 4*bis*, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’ in een samenwerkingsakkoord te worden geregeld.

De huidige samenwerkingsakkoorden van 8 maart 1994⁷ bieden geen voldoende juridische basis voor deze vertegenwoordiging en standpuntbepaling aangezien ze enkel betrekking hebben op de vertegenwoordiging in de Raad van de Europese Unie. De betrokken samenwerkingsakkoorden kunnen niet zo maar bij analogie worden toegepast, nu het Gemengd Comité weliswaar formeel een exponent is van de externe betrekkingen van de Europese Unie, maar materieel ook uitdrukkelijk voor aangelegenheden bevoegd is die tot de bevoegdheid van de lidstaten behoren,⁸ die in de Belgische bevoegdheidsverdeling vervolgens ook behoren tot de (exclusieve) bevoegdheden van de gemeenschappen en de gewesten.

Zolang ervoor niet in een voldoende juridische basis bij samenwerkingsakkoord is voorzien, dienen de vertegenwoordiging en de standpuntbepaling namens België in het Gemengd Comité en in het subcomité overeenkomstig het bepaalde in artikel 92*bis*, § 4*bis*, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 het voorwerp uit te maken van een overleg tussen de betrokken regeringen.”⁹

In aangelegenheden die tot de gemengde bevoegdheid van de Europese Unie en haar lidstaten behoren, wordt de standpuntbepaling van de Europese Unie en haar lidstaten in de praktijk weliswaar binnen de Raad van de Europese Unie gecoördineerd, en de voorafgaande standpuntbepaling van België wordt weliswaar gecoördineerd overeenkomstig de regels voor de standpuntbepaling inzake Europese aangelegenheden in de Raad.

Niettemin moet erop worden gewezen dat de beslissingen in de aangelegenheden die tot de bevoegdheid van de lidstaten behoren, juridisch gezien niet door de Raad van de Europese Unie worden genomen, maar door de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten in de Raad verenigd.¹⁰ Hoewel dit in de praktijk misschien eerder uitzonderlijk is, is het

⁷ Voetnoot 2 van het geciteerde advies: Samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’, en samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten en het Verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’.

⁸ Voetnoot 3 van het geciteerde advies: Zie artikel 62 van de kaderovereenkomst.

⁹ Advies 53.978/VR op 7 november 2013 gegeven over een voorontwerp dat geleid heeft tot het decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest van 4 april 2014 ‘houdende instemming met de kaderovereenkomst inzake een partnerschap en samenwerking tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Mongolië, anderzijds, ondertekend in Ulaanbaatar op 30 april 2013’ (*Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2455/1, 37-38, nr. 3.2), overgenomen in advies 54.818/2 van 14 januari 2014 betreffende de wet van 15 mei 2014 houdende instemming met dezelfde kaderovereenkomst (*Parl.St.* Senaat 2013-14, nr. 5-2496/1, 60, nr. 2.2).

¹⁰ T. CORTHAUT en D. VAN EECKHOUTTE, “*Legal Aspects of EU Participation in Global Environmental Governance under the UN Umbrella*” in J. WOUTERS e.a. (eds.), *The European Union and Multilateral Governance. Assessing EU Participation in United Nations Human Rights and Environmental Fora*, Basingstoke, Palgrave, 2012, (145) 152.

niet uitgesloten dat lidstaten in aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren, in de organen opgericht bij of krachtens een samenwerkingsovereenkomst, alsnog nationale standpunten innemen.

Het ontbreken van een regeling ter zake overeenkomstig artikel 92*bis*, § 4*bis*, tweede lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 ‘tot hervorming der instellingen’ kan dan ook tot problemen aanleiding geven. Indien er een consensus zou bestaan tussen de bevoegde overheden om het samenwerkingsakkoord van 8 maart 1994 tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten ‘met betrekking tot de vertegenwoordiging van het Koninkrijk België in de Ministerraad van de Europese Unie’ in deze aangelegenheden naar analogie toe te passen, dan wordt het samenwerkingsakkoord het best aangepast om het toepassingsgebied ervan in die zin uit te breiden.¹¹

ONDERZOEK VAN HET VOORONTWERP VAN DECREET

7.1. Artikel 116, lid 1, van de partnerschapsovereenkomst bevat een clause voor de herziening van de overeenkomst in haar geheel uiterlijk vijf jaar na de inwerkingtreding ervan. Aangezien deze clause inhoudt dat er een nieuwe overeenkomst wordt gesloten, hoeft er niet vooraf met die overeenkomst te worden ingestemd. In datzelfde artikel 116, lid 1, wordt evenwel eveneens bepaald dat de herziening gebeurt onverminderd de bijzondere procedures inzake aanpassing, onderzoek of herziening waarin elders wordt voorzien, zoals bijvoorbeeld in artikel 12, lid 2, artikel 16, lid 8, artikel 17, lid 5, artikel 18, lid 5, artikel 26, lid 10, artikel 33, lid 3, artikel 35, lid 6 en artikel 65, onder e).

7.2. In de artikelen 12, lid 2, 16, lid 8, 17, lid 5, en 18, lid 5, van de partnerschapsovereenkomst wordt in de mogelijkheid voorzien voor de partijen bij de overeenkomst om herzieningen door te voeren wanneer voldaan is aan bepaalde voorwaarden. De betreffende procedures worden opgestart op initiatief van de partijen zelf en de resultaten daarvan moeten in voorkomend geval voor instemming worden voorgelegd aan de bevoegde parlementen.

7.3. Artikel 26, lid 10, van de partnerschapsovereenkomst verleent een delegatie aan de Gezamenlijke Raad om uiterlijk drie jaar na de inwerkingtreding van die overeenkomst wijzigingen door te voeren. Artikel 33, lid 3, van de partnerschapsovereenkomst biedt de Gezamenlijke Raad de mogelijkheid om de maatregel bedoeld in artikel 33, lid 2,¹² van diezelfde overeenkomst te verlengen, die anders enkel gedurende vijf jaar uitwerking heeft.

Artikel 35, lid 6, van de partnerschapsovereenkomst voorziet in de mogelijkheid voor het Handels- en ontwikkelingscomité om op verzoek van een van de partijen de

¹¹ De afdeling Wetgeving herinnert eraan dat de algemene vergadering in haar advies 53.932/AV, gegeven op 27 augustus 2013 over een voorstel dat geleid heeft tot de bijzondere wet van 6 januari 2014 ‘met betrekking tot de Zesde Staatshervorming’, erop gewezen heeft dat dit samenwerkingsakkoord op verschillende punten lacunair en achterhaald is, onder meer door wijzigingen van het institutionele kader van de Unie doorgevoerd door het Verdrag van Lissabon (*Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 2232/3, 50, voetnoot 1).

¹² Namelijk, *in casu*, de uitsluiting van de invoer uit de SADC-EPO-staten van de maatregelen die de Europese Unie normaal neemt overeenkomstig artikel XIX van het GATT van 1994, de WTO-overeenkomst inzake vrijwaringsmaatregelen en artikel 5 van de WTO-overeenkomst inzake de landbouw.

referentiehoeveelheden en de landbouwproducten als bedoeld in dat artikel te onderzoeken en derhalve ook aan te passen. Artikel 65, e), van de partnerschapsovereenkomst belast het Handels- en ontwikkelingscomité ermee de lijst van prioritaire producten en sectoren in bijlage VI bij de overeenkomst alsmede de hieruit voortvloeiende prioritaire gebieden voor samenwerking te herzien.

8.1. De bepalingen waarvan sprake in de voormelde punten 7.2 en 7.3 maken het bijgevolg mogelijk op een vereenvoudigde wijze wijzigingsovereenkomsten aan te nemen, zonder dat de bevoegde parlementen daarmee nog moeten instemmen.

Zoals de afdeling Wetgeving in het verleden reeds onderstreept heeft, is het voor de wetgever niet onmogelijk om met zulke wijzigingen in te stemmen, op voorwaarde evenwel dat die voorafgaande instemming uitdrukkelijk in de instemmingswet wordt vermeld. Zo heeft de algemene vergadering van de afdeling Wetgeving in verband met het Verdrag van Lissabon inzonderheid het volgende opgemerkt:

“Bij deze bepalingen wordt aan Europese organen de bevoegdheid opgedragen om een aantal bepalingen te wijzigen zonder goedkeuring van de lidstaten overeenkomstig hun respectieve grondwettelijke bepalingen. België en de deelentiteiten ervan zouden dus gebonden kunnen zijn door een wijziging van het Verdrag zonder dat de bevoegde wetgevende vergaderingen daar uitdrukkelijk mee hebben ingestemd.¹³ De omstandigheid dat, desgevallend, de besluiten van de Europese Raad of van de Raad met eenparigheid van stemmen moeten worden genomen, doet niets af aan die vaststelling.¹⁴”

Zowel het Hof van Cassatie¹⁵ als de afdeling Wetgeving van de Raad van State¹⁶ aanvaarden dat onder bepaalde voorwaarden de wetgevende vergaderingen vooraf kunnen instemmen met een verdrag of met een wijziging van een verdrag. Opdat zulke voorafgaande instemming verenigbaar zou zijn met artikel 167, §§ 2 tot 4, van de Grondwet en met artikel 16 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, moet aan twee voorwaarden worden voldaan: het is vereist dat de Wetgevende Kamers en, in voorkomend geval, de Gemeenschaps- en Gewestparlementen

¹³ Voetnoot 57 van het geciteerde advies: Zie de toepasselijke teksten onder (...) nr. 24 (...).

¹⁴ Voetnoot 58 van het geciteerde advies: De meeste “overbruggingsclausules” bepalen dat de besluiten met eenparigheid van stemmen worden vastgesteld. Dit is echter niet het geval met de besluiten waarvan sprake is in de artikelen 98, 107, lid 2, c), 129, lid 3, 281, tweede alinea, en 300, lid 5, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

¹⁵ Voetnoot 59 van het geciteerde advies: Cass., 19 maart 1981, *Arr. Cass.*, 1980-1981, 808; *J.T.*, 1982, 565, en noot J. Verhoeven; Cass., 2 mei 2002, nr. C.99.0518.N.

¹⁶ Voetnoot 60 van het geciteerde advies: Zie o.m. advies 33.510/3 van 28 mei 2002 over een voorontwerp dat ontstaan gegeven heeft aan de wet van 17 december 2002 houdende instemming met het Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden, en met de Bijlagen I en II, gedaan te Aarhus op 25 juni 1998 (*Parl.St. Senaat*, 2001-2002, nr. 2-1235/1, blz. 48); advies 35.792/2/V van 20 augustus 2003 over het voorontwerp dat ontstaan heeft gegeven aan het decreet van 27 november 2003 houdende instemming met het Verdrag inzake persistente organische verontreinigende stoffen, gesloten te Stockholm op 22 mei 2001, alsmede met de Bijlagen erbij (*Parl.St. W.G.R.*, 2003/2004, nr. 575/1, blz. 10); advies 36.170/1 van 11 december 2003 over het voorontwerp van wet houdende instemming met de Overeenkomst betreffende de sociale zekerheid tussen het Koninkrijk België en de Republiek Kroatië, ondertekend te Brussel op 31 oktober 2001 (*Parl.St. Senaat*, 2004-2005, nr. 957/1).

de grenzen van de toekomstige wijzigingen kennen¹⁷ en dat ze uitdrukkelijk aangeven dat ze met die wijzigingen instemmen.”¹⁸

8.2. Wat betreft de artikelen 26, lid 10, 33, lid 3, 35, lid 6 en 65, littera e), van de partnerschapsovereenkomst, lijkt aan de eerste voorwaarde te zijn voldaan. Wat de tweede voorwaarde betreft, zou de tekst van het ontwerp van decreet evenwel aldus moeten worden aangepast dat daarin een bepaling wordt opgenomen naar luid waarvan de decreetgever uitdrukkelijk instemt met de wijzigingen die in de toekomst nog zullen worden aangebracht door de Gezamenlijke Raad en met de aanpassingen die het Handels- en ontwikkelingscomité zal aannemen met toepassing van respectievelijk de artikelen 26, lid 10, en 33, lid 3, van de partnerschapsovereenkomst enerzijds, en de artikelen 35, lid 6, en 65, e), van de partnerschapsovereenkomst anderzijds.

¹⁷ Voetnoot 61 van het geciteerde advies: Zie inzonderheid de adviezen waarnaar in de vorige voetnoot wordt verwezen.

¹⁸ Advies 44.028/AV van 29 januari 2008 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 19 juni 2008 ‘houdende instemming met het Verdrag van Lissabon tot wijziging van het Verdrag betreffende de Europese Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met de Slotakte, gedaan te Lissabon op 13 december 2007’, opmerking 28 (*Parl.St.* Senaat 2007-08, nr. 568/1, 355-356); zie eveneens advies 51.151/VR gegeven op 3 april 2012 over een voorontwerp dat geleid heeft tot de wet van 20 juni 2012 ‘houdende instemming met het Verdrag tot instelling van het Europees Stabiliteitsmechanisme (ESM), ondertekend te Brussel op 2 februari 2012’, opmerking 1.2 onder “Algemene opmerkingen” (*Parl.St.* Senaat 2011-12, nr. 1598/001, 40-41).

Het Vlaams Parlement zou het evenwel eventueel oneens kunnen zijn met die wijzigingen en aanpassingen. Om het Vlaams Parlement de mogelijkheid te bieden aan de regering duidelijk te maken dat zij het niet eens is met een bepaalde wijziging of aanpassing, zou het ontwerp het best worden aangevuld met een bepaling die de regering verplicht elke wijziging of aanpassing die overeenkomstig die bepalingen is goedgekeurd, binnen een bepaalde termijn aan het Vlaams Parlement mee te delen.¹⁹

DE GRIFFIER

DE VOORZITTER

Greet VERBERCKMOES

Marnix VAN DAMME

¹⁹ Voor de formulering van zulk een bepaling kan inspiratie worden gezocht in bv. de artikelen 3 en 4 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest van 4 april 2014 'houdende instemming met het Aanvullend Protocol van Nagoya-Kuala Lumpur inzake aansprakelijkheid en schadeloosstelling bij het Protocol van Cartagena inzake bioveiligheid, gedaan te Nagoya op 15 oktober 2010', de artikelen 3 en 4 van het decreet van het Vlaamse Gewest van 25 april 2014 'houdende instemming met het Europees verdrag inzake het internationaal vervoer van gevaarlijke goederen over de binnenwateren (ADN), opgemaakt in Genève op 26 mei 2000, en met de geactualiseerde voorschriften ADN 2013' en de artikelen 3 en 4 van het op 17 december 2015 door de Kamer van volksvertegenwoordigers aangenomen wetsontwerp 'houdende instemming met het Protocol van Nagoya inzake toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiend uit hun gebruik bij het Verdrag inzake biologische diversiteit, en met de bijlage, gedaan te Nagoya op 29 oktober 2010'. Zie in dezelfde zin advies 59.894/1/V op 26 augustus 2016 gegeven over een voorontwerp van wet 'houdende instemming met de Versterkte Partnerschaps- en Samenwerkingsovereenkomst tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en de Republiek Kazachstan, anderzijds, gedaan te Astana op 21 december 2015' (*Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 2311/001, 20-29).